

+

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI MADANIYAT VAZIRLIGI
O‘ZBEKISTON DAVLAT XOREOGRAFIYA AKADEMIYASI

“TASDIQLAYMAN”

O‘zbekiston davlat xoreografiya
akademiyasi rektori

Sh.M. Toxtasimov

2025-yil “ ” avgust

Ro‘yxatga olindi № BD-60211000-1/21

KINOTELERADIO TARIXI

FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	200 000	– San’at va gumanitar fanlar	
Ta’lim sohasi:	210 000	– San’at	
Ta’lim yo‘nalishi:	60211000	– San’atshunoslik	(Xoreografiya bo‘yicha)

Toshkent 2025

Fan/modul kodi KT124012		O'quv yili 2025-2027	Semestr 2/3/4	ECTS – Kreditlar 12	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4/4/4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Kinoteleradio tarixi	180		180	360
2.	I. Fanning mazmuni “Kinoteleradio tarixi” fani O'zbekiston davlat xoreografiya akademiyasining “San’atshunoslik” yo‘nalishida ta’lim olayotgan talabalarning professional tayyorgarligida muhim o‘rin tutuvchi fanlardan biri hisoblanadi. Fanni o‘qitishdan maqsad – Jahon va o‘zbek kino san’ati, televideniye va radio tarixi, nazariyasi kabi masalalarni qamrab olgan. Xususan, mazkur fanning ahamiyati talabalarga kinoteleradioning vujudga kelishi, uning taraqqiyot bosqichlari, nazariyasi hamda kino, televideniye va radioning bir-biri bilan bog‘liqligi, aloqadorligi haqida ma’lumot berish va ularni amaliyotga tatbiq etish ko‘nikmasini hosil qilishdan iborat. Talaba kino va televideniye tarixi fanining mazmun-mohiyati haqida ko‘nikmalarga ega bo‘lishi kerak. Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarni nazariy bilimlar, amaliy ko‘nikmalarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi. Fanning vazifasi - nazariy bilimlar, amaliy ko‘nikmalar, jahon va o‘zbek kinosi rivojiga hissa qo‘shgan dramaturg, aktyor hamda rejissyorlik san’atining yirik namoyondolari, shuningdek, operatorlik ijodidagi o‘ziga xosliklarni tahlil qilish. Shu bilan birga kinoteleradioning uzviy bog‘liqligini misollar asosida ko‘rsatib berish. II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari) II. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu. Kinoning vujudga kelishi Kinetograf, kinetoskop, kino - harakatdagi tasvirlarni yozib olish va idrok etish vositalari va ularning ixtirochilari. Aka-uka Lumiere va birinchi film namoyishlari. Ommaviy xarakter, kino ma'lumotlarining qulayligi, ta'lim xarakteri, uning xalqaro almashinuvi. Kino fantaziya xizmatida: Méliès va kino ekstravaganzalari. Ta'lim va o'yin-kulgi - kinoning asosiy funksiyalari va uning bo'linishining asosi. Kino tadbirkorlik. Filmni ko‘paytirish, sotish va ijaraga berish. Kinoshou dasturi kino tomoshabinlarining qiziqishlarini aks ettiradi. Kinoteatrlarning paydo bo‘lishi. Pathe, Gaumont, Film d’Art kino kompaniyalari. 2-mavzu. Kino va televidenie audiovizual axborot vositasi sifatida Audiovizual axborot, uning texnogen tabiati, moddiy-texnik vositalar va				

tarqatish tizimlarining o'zgarishi. Audiovizual texnologiyalar va ijod turlarining rivojlanishi. Audiovizual aloqa va madaniyat: shakllanish bosqichlari. Ovoz va tasvir: sintez muammosi. Audiovizual arxivlar. Ekranni qayta talqin qilish uchun material sifatida arxiv filmi.

3-mavzu. Kino tilining xususiyatlari

Kino tilining asosiy elementlariga xos xususiyatlar: tasvir, rang va tovush, kompozitsiya, kadr, burchak, plan, suratga olish apparatining harakat turlari, montaj. O'rnatish turlari.

4-mavzu. Kino san'at tizimida

Kino turlari va janrlari. ijodiy topshiriq, namunali savollar: Kino haqidagi teledastur tahlili. Tahlil sxemasi: 1. Kanal, ijodkorlar. 2. Televizion dasturning maqsadi, vazifasi. 3. Kinoning qaysi turi yoritilgan, masalalari. 4. Materialni taqdim etish shakli: ko'rgazmali va audio qurollar, taqdimotchilar dasturlari, matn uslubi, yordamchi vositalar. 5. Tahlil qilinayotgan dasturning reytingi. 6. O'zingizning baholashingiz.

5-mavzu. Kino san'atning janrlari

Kino janr tushunchasi. Badiiy kino janrlariyu syujetda to'qnashuvning dinamik rivoji. Kinoda komik yo'nalish. Sarguzasht filmlar xilma-xilligi, epik kino janrlari, tarixiy kino janrlari, musiqiy kinojanrlari, dahshat va triller, detektiv va noir, ilmiy fantastika va fantaziya, Vestrn. Harakat. Sarguzasht filmi. Kinoni turli janrlarga tasniflash muammosi. Kinojanrlarning batafsil ro'yxati.

6-mavzu. Kino san'atining turlari

Kino san'at turlari. Hujjatli filmlar. 1895 yillarda paydo bo'lgan ilk hujjatli filmlar. Kino turlari: badiiy kino, ilmiy kino, animatsion kino, kinoxronika, kino. jurnal, musiqali kino.

7-mavzu. Xorijiy ovozsiz filmlar

AQSh tijorat modeli. Film ishonchi va mustaqil film ishlab chiqaruvchilari. T. Ince va D. Griffit. Filmlar Millatning tug'ilishi, Toqatsizlik, Sivilizatsiya. Gollivud kino ishlab chiqarishining xususiyatlari. Studiyalar va ularning uyushmalari (Universal, Paramount, Warner bros, Metro-Goldwin-Mayer, Fox Film corp.) Kino saroylari va tarmoqli kinoteatrlar. Yulduzlar va odatiy kasting. Pikford va Feyrbanks. Janrlar va mavzular. Ovozsiz kinokomediya: C. Chaplin va boshqalar. Kino jurnallar. R. Flaherti asarlari. Kino bozorini monopollashtirish.

8-mavzu. Ikkinchi jahon urushi va urushdan keyingi dastlabki yillardagi kino

Barcha urushayotgan mamlakatlarda kinoxronika ustidan hukumat nazorati. Nemis kinosi davriy nashrlari (Tobis Wochenschau, Deulig, Die

Deutsche Wochenschau, UFA Wochenschau), Frantsiyadagi ishg'ol kinojurnali France actualite, ingliz hujjatli filmlari va Britaniya yangiliklari kino jurnali. Gollivud kino ishlab chiqarishining xususiyatlari. "Nega biz jang qilyapmiz?" F. Kapra. O.Uellsning "Grajdan Keyn" va "Muhtasham Ambersonlar" durdonalari. Ulug' Vatan urushi davridagi sovet kinosining tashkiliy xususiyatlari. Jangovar filmlar to'plamlari "Bizning ona Moskvamizni himoya qilish uchun!" "Moskva yaqinidagi nemis qo'shinlarining mag'lubiyati" (rejissyor I. Kopalin va L. Varlamov, 1942). A. Dovzhenko, Y. Raizman, R. Karmenning hujjatli filmlarida ishlash. Sovuq urush: SSSRdagi "kichik filmlar" davri va Gollivudda kino ishlab chiqarishning eng yuqori cho'qqisi (1946 - 500 dan ortiq badiiy filmlar). Makkarti komissiyasi va kino sanoatidagi Amerikaga xos bo'lmagan faoliyatni o'rganish (1947). "Do'stona" guvohlar (R. Taylor, R. Reagan, A. Menjou, G. Cooper, J. Warner va boshqalar) va "Gollivud o'nligi". Ed Marrow - teledasturchi va uning Makkartiizmga qarshi kurashi. Italiya neorealizmi.

9-mavzu. Yevropada kinotajriba

Fransiya: XX asrning birinchi choragida Parij jahon san'ati markazi edi. 20-yillarning boshlarida. Fransiya kinematografiya modasining yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Film seriyasi: Louis Feuillade: "Fantômas" (1913–1914). (Bu qiziq: Fantomas haqidagi zamonaviy uchta film (1964–1966) rejissyori Andre Junnebel; bosh rollarda Jan Marais va Lui de Funes). Film d'ar company: eng yaxshi teatr aktyorlari ishtirokida mashhur spektakllarni filmga moslashtirish.

10-mavzu. AQSH kinosining umumiy tavsifi

Martin Skorsezedan Amerika kinosi tarixi. Amerika kinosining yaratilishi, ovozsiz filmlar davri. Ovozli kinoning tug'ilishi. Hindiston urushlari davri. Buyuk Charli Chaplin, S. Kramer, Merilin Monro. Zamonamizning atoqli shaxslari S. Spilberg, R. Zemekis, F. Koppola, M. Skorseze. Oskar mukofotlari tarixi. Amerikaning yirik kinostudiyalari.

11-mavzu. O'zbekistonda kino san'atining paydo bo'lishi

Turkistonga kinomatografning kirib kelishi. 1920 yillargacha bo'lgan davrda kinoprokat. Badiiy kino importi. "Sevzapkino", "Buxkino", "Proletkino", "Sharq yulduzi" kinofabrikasi (1936 yildan "O'zbekfilm"). O'zbekistonda birinchi film 1897 yil "Eski Jo'va" maydonida ko'rsatilishi. 1908 yildan Toshkent, Samarqand, Qo'qon va boshqa shaharlarda chet el filmlari namoyish etilishi. 1925-1937 yillar oralig'ida O'zbekistonda 20ga yaqin ovozsiz kinokartinalar yaratilishi. "Soyabon arava", "Ravot qashqirlari", "Makrli changal", "Ikkinchi xotin", "Yuksalish", "Tong oldidan", "Yigit" va boshqalar. Ovozli kinoning yuzaga kelishi. Birinchi o'zbek ovozli filmi "Qasam" (1937, rejessyor A.Usolsev-Graf).

12-mavzu. O‘zbek kino san’ati namoyondalari

Nabi G‘aniyev, Komil Yormatov, Malik Qayumov, Yo‘ldosh A‘zamov, Sulaymon Xo‘jayev kabi o‘zbek kinosi namoyondalarining hayoti va ijodi ular tomonidan yaratilgan filmlar tahliliyu O‘zbekistonda kinoshunoslikning paydo bo‘lishi, kinoshunos olimlarning kino san’ati rivojiga qo‘shgan hissasi.

13-mavzu. 1990-2000-yillar kinosi

1990-yillar barqaror nomga ega bo‘lgan “90-yillar” mahalliy kino uchun qarama-qarshilik davri bo‘ldi. Shu bilan birga, kino sohasiga asosan kasb va kino asoslarini tushunishdan uzoq bo‘lgan past malakali kadrlar va odamlar oqimi to‘kildi.

14-mavzu. Televideniyaning paydo bo‘lishi: audiovizual aloqaning yangi bosqichi

Zvorykin va Sarnov. Televizorlar va kabel tarmoqlari. Kichik ekranning cheklovlari va uy audiovizual ma‘lumotlarini iste‘mol qilishning afzalliklari. Film televidenie va “ko‘rinadigan radio”dagi asosiy vosita sifatida (jonli efirni telestudiyada cheklash). Tadbirning jonli efiri: axborotning dolzarbligi va dolzarbligi mezonlari o‘rtasidagi bog‘liqlik. AQShda tijoriy eshittirishlar: mahalliy stansiyalar, televideniye savdosining o‘ssishi, milliy televizion tarmoqlarni yaratish. "Televizorning oltin davri"Lyusi Balning telekomediyasi, “konservalangan kulgi” ning taqdimoti. "Sovun operalari". Milliy televideniye yangiliklarining shakllanishi. Televizion hujjatli filmlar yo‘nalishlari. Gollivudning javobi sifatida keng ekranli va keng ekranli filmlar. Film narxining oshishi va kinoga tashrif buyuruvchilarning kamayishi. Studiyalarga o‘z teatr tarmoqlariga ega bo‘lishni taqiqlang. Kinostudiyalardan kino zaxiralarini ommaviy xarid qilish va Gollivudning moliyaviy muammolarini kino va televizion ishlab chiqarishni birlashtirish orqali hal qilish. SSSRda televizor.

15-mavzu. 1960-yillarning oxiridan 1980-yillargacha kino va televideniye

Sun‘iy yo‘ldosh televideniyesi. Jamiyatda televideniye: davlat tuzilmasidan kelib chiqqan holda moliyalashtirish va boshqarish tamoyillari: televideniening asosiy modellari: tijorat, davlat, jamoat. Xorijiy mamlakatlar televideniyesi (AQSh, Buyuk Britaniya, Fransiya, Germaniya): iqtisod, siyosat, mafkura. Auditoriyani o‘lchash. Videomagnit yozish va tahrirlashni joriy etish va ularning ijodkorlikka ta‘siri. Tijorat kinosi va “mustaqil” kino ijodkorlari. Ekranda ijtimoiy tanqid. Kino jurnallarining yopilishi. SSSR: hayotning mafkuraviy ustunligi, markazlashtirilgan boshqaruv, kino va televideniye davlat tomonidan moliyalashtirish. Sovet televideniyesining vazifalari va eshittirishni tashkil etish tamoyillari. Propaganda tizimidagi televidenie. Intervyu. Kino: kino ishlab chiqarish, rejissyorlar va yulduzlar, prokat. Maxsus kino. Ekranda qayta qurish va glasnost davri.

16-mavzu. 1950-1960- yillarning o'rtalarida SSSR televideniyesi

Axborot teleeshittirish va telejurnalistikaning shakllanishi. Asosiy tematik yo'nalishlarni shakllantirish. Mashhur teledasturlar va shaxslar. SSSRda teleeshittirish tizimining rivojlanishi. Markaziy televideniye tuzilmasini kengaytirish, til tahririyatlarini shakllantirish. Mahalliy teleeshittirishni rivojlantirish. Ostankino teleminorasi va Ostankinoda yangi televizion markaz foydalanishga topshirildi. Molniya sun'iy yo'ldosh va Orbit yerosti stansiyalari orqali birinchi kosmik aloqa tizimlari. Muntazam rangli televizion eshittirishning boshlanishi. Fransuz SECAM tizimini tanlash sabablari. Axborot nutqi va telejurnalistikaning shakllanishi. Asosiy tematik bo'limlarni shakllantirish. Televideniyaning tahririyat tuzilishi. Ajoyib teledasturlar va odamlar. Diktorning shakllanishi A. Shilova, A. Shatilova, S. Jiltsova, I. Kirilov, E. Arbenin, E. Suslov, E. Kochergin, A. Lixitchenko, I. Ermilova va boshqalar.

17-mavzu. AQSH, Buyuk Britaniya, Germaniya, Fransiya televideniyesi tarixi

AQSh televideniyesi: mexanik televideniye, V. Zvorykin faoliyati, televizion standartlar, tijorat tarmoqlarining shakllanishi, televizordagi rang, jamoat televideniyesi, kabel va sun'iy yo'ldosh tarmoqlari, raqamli texnologiyalar Buyuk Britaniya televideniyesi: L. Birdning ixtirolari, urushdan oldingi BBC eshittirishlari, jamoatchilik Televidenie, tijorat televideniyesi, kabel sun'iy yo'ldosh televideniyesi, jamoat televideniyesi va bozor. Germaniyada televidenie: mexanikdan elektron televideniye, fashistik hokimiyat davridagi teleko'rsatuvlar, urushdan keyingi ommaviy eshittirishlar, PAL va SECAM tizimlari o'rtasidagi raqobat, Frantsiyada halol televidenie: televideniening tug'ilishi, televideniya davlat monopoliyasi, havo to'liqlari, kabel va sun'iy yo'ldosh televideniyesini tijoratlashtirish, zamonaviy sahna.

18-mavzu. O'zbekiston Milliy teleradiokompaniyasining tashkil topishi
O'zbekistonda televideniye shakllanishi va taraqqiyot bosqichlari. O'zbekiston milliy teleradiokompaniyasining evolyutsiyasi. MTRKning tashkil topishi. Mamlakatimizda raqamli televideniyaning tashkil etilishi. Mediamarkaz faoliyati. Telekanallar faoliyati.

19-mavzu. Televizion dasturlash nazariyasida televizion auditoriya

Dasturlash televizor ekrani va tomoshabin o'rtasida eng samarali aloqalarni o'rnatish usuli sifatida. Televideniyaning dialektik mohiyati: ommaviy xarakter va tomoshabinlarni individuallashtirish. Maqsadli va potentsial auditoriya. Televizion tomoshabinlarning bo'sh vaqtining tuzilishi, televizor ko'rishning o'ziga xos shakllari va telekanallarni dasturlash tamoyillari. Asosiy efir vaqtlari.

20-mavzu. Janrlar va teledasturlarning rivojlanishi

Birinchi teleko'rsatuvlar. Birinchi hisobotlar. Dasturlarni qiziqishlar bo'yicha

farqlash. Televizion jurnallar. “So‘nggi yangiliklar” dasturining paydo bo‘lishi - 1956 yil. Birinchi o‘quv dasturlari. Munozaralar va viktorinalar.

21-mavzu. Montaj va uning turlari

Montaj — bu kadrlar va sahnalarni to‘plash va badiiy hikoyaga tahrirlash san‘ati. Rejissyorlar va muharrirlar tomoshabinlarda noyob vizual va hissiy ta‘sir yaratish uchun maqsad va niyatlariga qarab turli xil montaj turlarini tanlaydilar. Montajning turlarini tushunish chuqurroq va jozibali kino asarlarini yaratishga yordam beradi va tahrirlash san‘atini keyingi bosqichga olib chiqadi.

22-mavzu. Kino va televideniya operatorlik mahorati

Dastlab rus operatorlari A.Drankov, N.Kozlovskiy, B.Zavelyov, A.Digmelov, G.Giber, A.Lemberg, M.Vladimirskiylarning izlanishlari. Fransiyada G.Geren, L. Byurel, P.Parguel, V.Moren, Amerikada B.Bitner, D.Ogast, B.Keynoldo va boshqa operatorlar erishgan yutuqlar. Fransuz operatorlar yutuqlari. Kino operator hamda televideniya operatorligi o‘xshashligi va farqlari. Birinchi o‘zbek operatori X.Devonov ijodi. Televideniya ko‘rsatuvlarida operator vazifalari.

23-mavzu. Jahon televideniyesi rivojlanishining zamonaviy tendentsiyalari

Televidenie, video zamonaviy ekran madaniyati shakllari sifatida. Ommaviy madaniyat tizimida televideniyaning o‘rni va roli. Reklamaning televideniya kirib borish jarayoni. Internet davrida televizor. Matbuot va televideniya: raqobat yoki bir-birini to‘ldirish. Televizorda tijorat va siyosat. Televizion auditoriyaning yangi xususiyatlari: mahalliy televideniyaning kelajagi: muammolar, istiqbollar.

24-mavzu. Toshkent — televideniya vatani

Jahon televideniyesi tarixi. Toshkent telefoti. Grabovskiy va Belyanskiy tarixi. Telefot tasvirlari. Mexanik televideniya. Elektron ommaviy televideniya.

25-mavzu. Televideniya ilk jonli efir va texnik taraqqiyot davri

1958 yil. Toshkent telemarkazida ilk ko‘chma television stansiya. Yillar kesimida mamlakat bo‘ylab jonli efirlar namoyish etilishi.

26-mavzu. O‘zbekistonda 1960-1980 yillar telejurnalistikasi

Malakatimizda televizorning paydo bo‘lishi, televideniyaning ishga tushishi va telemarkaz o‘z ishini boshlashi. Teleeshittirishlar o‘rnini teleko‘rsatuvlar egallashi va telejurnalistika vujudga kelishi.

27-mavzu. Radioeshittirishning ommaviy axborot vositasi sifatida rivojlanishining tarixiy jihatlar

Radioeshittirish tarixidagi uslubiy muammolar. N. Tesla, G. Markoni, A.

Popov va ularning radioeshittirishni yaratishdagi roli. Radio sohasidagi rus tadqiqotlari. Gogland orolida birinchi radiostansiyaning qurilishi. 19-asr oxiri - 20-asr boshlarida Rossiyada radioaloqa holati. Birinchi jahon urushi va harbiy radioaloqa muammolari. SSSRda birinchi radioeshittirishlar va muntazam radioeshittirishning boshlanishi (1924). Radio havaskorlar harakatiga rahbarlik qilish uchun Radio Do'stlari Jamiyatining (SDR) tashkil etilishi (1924). ROSTA radio gazetasining birinchi soni (1924). Glavpolitprosvet huzuridagi radio kengashi. "Radiouzat" aksiyadorlik jamiyatining tugatilishi va pochta aloqasi xalq komissarligi huzurida radioeshittirish qo'mitasining tashkil etilishi (1928). Xorijiy tinglovchilar uchun muntazam radioeshittirishning boshlanishi (1929). Birinchi radio-reportajlar radiodasturlarning filmga birinchi yozuvlari (1933). Ovozli hujjatlarning paydo bo'lishi radioeshittirish tarixidagi muhim bosqichdir. Ulug' Vatan urushi davrida radioeshittirish: bu davrda radioeshittirishni tashkil etish xususiyatlari. Urushdan keyingi davrda radioeshittirish. Xrushchev erishi davrida radioeshittirish. Turg'unlik yillarida radioeshittirish. Qayta qurish va radioeshittirish. Eshittirishning yangi formatlari va shakllarining paydo bo'lishi. Zamonaviy radioeshittirish.

28-mavzu. AQSh radiosi tarixidan

"Eshittirish" atamasi Birinchi jahon urushi davrida paydo bo'lgani. Bundan oldin "radiotelegrafiya", "radiotelefoniya" kabi so'zlar ishlatilgani. Asr boshlarida eksperimental radioeshittirishlar amerikalik ixtirochilar Reginald Fessenden va Li de Forest tomonidan amalga oshirilgani. Birinchi marta radioda ommaviy nutqning eksperimental translyatsiyasi P.A. Fessenden 1900 yilda amalga oshirilgani.

29-mavzu. Germaniya radiosi tarixidan

Radioeshittirish 1923 yil oxirida Germaniyada boshlangani va tezda butun nemis markazlashgan davlat muassasasiga aylangani. 20-yillarning oxirlarida nemis radiosi axborot, jurnalistik va ma'rifiy dasturlarning yuqori professionalligi hamda radioning og'zaki imkoniyatlariga ham, real hayotni ovozli tasvirlarda aks ettirish qobiliyatiga ham katta e'tibor bilan ajralib turishi.

29-mavzu. Fransiya radiosi tarixidan

Fransiyada birinchi eksperimental radioeshittirish 1908 yilda Eyfel minorasidan efirga uzatilgani. Bu yozuvlardan olingan musiqa. Eshittirishni amerikalik ixtirochi Li de Forest olib borgani va fransuz harbiy radio operatorlari tomonidan eshitilgani. Muntazam frantsuz radiosi 20-yillarning boshlarida yana birinchi radiostansiya joylashgan Eyfel minorasidan boshlangani.

30-mavzu. O'zbekistonda ilk radioeshittirishlar

"O'zbekiston teleradiosi taraqqiyot solnomasi" nomli kitobda qayd etilishicha,

1915 yili Toshkentda Markaziy Osiyodagi birinchi kuchli qabul qiluvchi va uzatuvchi radiostansiya ishga tushirilgani. 1920 yili Samarqand, Buxoro, Xiva va Farg'ona shaharlarida radioaloqa vositalari ishga tushirilgani. 1925 yilda radioeshittirishlarni tashkil etish maqsadida tajriba-sinovlar o'tkazila boshlangani. Sohaga tegishli muhandislik inshootlari va ikki radiominorali uzatuvchi antenna qurilgani.

31-mavzu. Radio Ikkinchi jahon urish yillarida

Urushning birinchi kunlarida radio operatsiyasini qayta tashkil etish. Urush yillarida "So'nggi xabarlar". "Sovet axborot byurosidan", "So'nggi soatda" sarlavhalari. Radio faol armiyadan xabar beradi. "G'arbiy front gapiradi" radio tahririyatining ishi. 1941 yil 7 noyabrda Qizil maydondagi paradning translyatsiyasi. V. Sinyavskiy, L. Magrachev, N. Potapov va boshqa urush muxbirlarining frontdan reportajlari. "Frontga maktublar" va "Vatan urushi frontlaridan maktublar" ko'rsatuvlari. Partizanlar va front ishchilari uchun maxsus dasturlar. Yu Levitan - Sovet radiosining ovozi.

32-mavzu. O'zbekiston radiosining urishdan keyingi faoliyati

O'zbekistonni to'liq radiolashtirish harakati olib borilgan. Radioeshittirishlar markazi texnik va texnologik jihatdan takomillashishda davom etishi. 1966 yilning kuzida O'zbekiston radiosi uchun 12 ta studiya apparatxona va montajxonalardan iborat besh qavatli bino qurib bitkazilishi, qayta tiklangach studiyalar soni 17 taga yetkazilganligi. 1967 yilda O'zbekiston radiosining Respublika radio eshittirish va ovoz yozish uyi tashkil etilgan. 1982 yilda qo'shimcha uch qavatli yangi bino ishga tushirilgan. Bu bino yirik badiiy jamolarning dramatik eshittirishlari va radiospektakllarni yozib olishga mo'ljallangan.

33-mavzu. Media tizimida radioeshittirish: o'ziga xosliklari, ifoda vositalari, modellari, formatlari, kanallarning turlari va ko'rinishlari

Radioeshittirishning o'ziga xos xususiyatlari va uning zamonaviy mamlakatimiz ommaviy axborot vositalari tizimidagi o'rnini. Badiiy radioeshittirishda teatr, kino va estrada tajribasini o'zlashtirish va ijodiy foydalanish. Radioeshittirishning sintetik tabiati. Radio jurnalistika maxsus, o'ziga xos faoliyat turi sifatida. Radioning ekspressiv vositalari: og'zaki so'z radiojurnalistikaning asosiy ekspressiv vositasidir. Musiqa ma'nosi. Shovqinlar radioning ifodali vositasi sifatida. Radioeshittirishlar tili va uslubining xususiyatlari. Radioda so'zlashuv nutqi, notiqlik, "og'zaki adabiyot". Matsiz radio yozish usuli. Zamonaviy radioeshittirish modellari va formatlarining xususiyatlari. Kanallarning turlari. Internetda radio.

34-mavzu. Radioeshittirish turlari

Radioeshittirish turlarining xususiyatlari. "Radio eshittirish turi" tushunchasi. Radioeshittirishning an'anaviy turlarining umumiy xususiyatlari. Yoshlar, bolalar va o'smirlar uchun ijtimoiy-siyosiy, adabiy, dramatik, musiqali

eshittirish, radioeshittirish. Radioaxborot va uning xususiyatlari ijtimoiy-siyosiy eshittirishlar asosi sifatida. Axborot uzatish. samaradorlik, hujjatlashtirish, ovozli nutq, ovozli hamrohlik. Efirda yangiliklar. Masalalarning joylashuvi va dizayni. Adabiy-dramatik eshittirish va uning o'ziga xos xususiyatlari. Adabiy-dramatik eshittirishning shakllari va janrlari. Musiqiy eshittirish, musiqiy eshittirish shakllari va janrlari. Bolalar va yoshlar uchun radioeshittirish. Bolalar va yoshlar uchun maxsus kanallar. Yoshlar eshittirishining o'ziga xos xususiyatlari.

35-mavzu. Radioeshittirish shakllari: zamonaviy rivojlanish tendentsiyalari

Radioeshittirishlar janri va shakli tushunchalarining o'zaro bog'liqligi. Mikrofondagi adabiy asarlarni va suhbatlarni o'qish, kontsertlar va kontsertlar va radio spektakllarining eshittirishlari radioeshittirishning dastlabki shakllari sifatida. Ularning o'ziga xosligi va xususiyatlari. Radio gazetasi. Radio jurnali dasturi. Radio klubi. Radioeshittirishning zamonaviy shakllari va ularning xususiyatlari. Internet texnologiyalari va zamonaviy radioeshittirish shakllarini rivojlantirish tendentsiyalari.

36-mavzu. Radioeshittirish janrlari: radio yangiliklari, hujjatli janrlar, hujjatli-badiiy janrlar, badiiy janrlar, hozirgi bosqichda radio janrlar palitrasining rivojlanish tendentsiyalari

Radio janrlarni o'rganish. Uning turlarini tahlil qilish. Davlar radiokanallari va xususiy radiokanallar faoliyatini o'rganish. Ulardagi janrlarni taqqoslash. Radioeshittirishning o'yin va dialog shakllari. Radiodagi yangiliklar.

III. Seminar mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg'ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Kinoning vujudga kelishi
2. Kino va televidenie audiovizual axborot vositasi sifatida
3. Kino tilining xususiyatlari
4. Xorijiy ovozsiz filmlar
5. Ikkinchi jahon urushi va urushdan keyingi dastlabki yillardagi kino
6. O'zbekistonda kino san'atining paydo bo'lishi
7. O'zbek kino san'ati namoyondalari
8. Kino san'atning janrlari
9. Televideniyaning paydo bo'lishi: audiovizual aloqaning yangi bosqichi
10. 1960-yillarning oxiridan 1980-yillargacha kino va televideniye
11. 1950-1960- yillarning o'rtalarida SSSR televideniyesi
12. Televizion dasturlash nazariyasida televizion auditoriya
13. Montaj va uning turlari
14. O'zbekiston Milliy teleradiokompaniyasining tashkil topishi
15. Kino va televideniyeda operatorlik mahorati

	16. Radioeshittirishning ommaviy axborot vositasi sifatida rivojlanishining tarixiy jihatlar 17. Media tizimida radioeshittirish: o'ziga xosliklari, ifoda vositalari, modellari, formatlari, kanallarning turlari va ko'rinishlari 18. Radioeshittirish turlari 19. Radioeshittirish shakllari: zamonaviy rivojlanish tendentsiyalari 20. Radioeshittirish janrlari: radio yangiliklari, hujjatli janrlar, hujjatli-badiiy janrlar, badiiy janrlar, hozirgi bosqichda radio janrlar palitrasining rivojlanish tendentsiyalari IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar <i>Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar:</i> 1. Dunyodagi birinchi ommaviy kino maktabi (1919) 2. 20-yillar sovet kinosi avangardi. Filmni tahrirlash nazariyalari 3. D.Vertovning nobadiiy kino nazariyasi. D. Vertovning ovozsiz va ovozli hujjatli filmlari 4. Ovozli kino yo'nalishlari va badiiy xususiyatlari 5. Zamonaviy rus kino va televideniyesi rivojlanishining asosiy omillari 6. Raqamlashtirish va uning audiovizual muloqotga ta'siri 7. Axborot televideniyesining janrlari 8. Televizion jurnalistikaning janrlari 9. Televideniyaning hujjatli va badiiy janrlari 10. Televizion va televideniya audiovizual kontentni janrni aniqlash muammosi 11. Internet; janrlarning tarqalishi va duragaylanishi 12. Televizion jurnalistika va media biznesdagi "format" tushunchasi 13. Mahalliy televideniya xorijiy formatlarni moslashtirish 14. Internetdagi audiovizual kontentning janr o'ziga xosligi 15. Televizionning funksional va tematik tipologiyasi 16. Radiojurnalistikaning lingvistik xususiyatlari: og'zaki nutqning o'ziga xos xususiyatlari, radio nutqining fonetik va orfoepik xususiyatlari 17. Zamonaviy dunyoda radiojurnalistikaning rivojlanish tendentsiyalari 18. Radio jurnalistikasining geografik bozori 19. Radiojurnalistika janrlari tizimi. Mualliflik loyihasini yaratish 20. Xorijda teleradio sanoatini tashkil etish modellari 21. Radio eng qulay ommaviy axborot vositasi sifatida 22. Mediatexnologiyalar, media bozorlar va media konvergensiyasi: xorijiy tajriba 23. OAV matni va radio jurnalistikasi
3.	V. Fan o'qitilishining natijalari (Shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: • Kinoteleradio tarixi – mazkur sohalarning bir-biriga bog'liqligi, bo'lajak san'atshunos sifatida san'atning barcha turlarini bilishi, ularni tahlil qila olishi va kinoteleradio tarixi haqida to'liq <i>tasavvurga ega bo'lishi</i>;

	• Jahon va o'zbek kinosi rivojiga hissa qo'shgan insonlar faoliyati haqida bilimini boyitishi hamda OAVda teleradioning roli va kinoteleradioning uzviy bog'liqligini <i>bilishi va ulardan foydalana olishi</i>; • Kino san'ati yaxlit holida insoniyat yaratgan bebaho badiiy qadriyatlaridan biri ekanligini tushuntirish, televudeniye va radioning paydo bo'lishi insoniyat rivojlanish tarixida muhim rol o'ynashi borasidagi boshlang'ich <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.</i>
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari • Ma'ruzalar; • taqdimotlar tayyorlash.
5.	VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish. O'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha berilgan barcha topshiriqlarni topshirish.
6.	Asosiy adabiyotlar 1. Каримова Н. Игровой кинематограф Узбекистана. Монография. – Т.: 2016. 2. Muhamedov M., Fayziyeva F., Ablyayeva V. Televideniye asoslari. O'quv qo'llanma. – T.: 2008. 3. Shokirov O., Ashrafiy F., Shokirova I. O'zbekiston madaniyati namoyandalari. O'quv qo'llanma. – T.: 2001. Qo'shimcha adabiyotlar 1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: 2017. 2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: 2016. 3. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – T.: 2017. 4. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovnligining garovi. – T.: 2017. 5. Mirziyoyev Sh. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. – T.: 2017. 6. Mirziyoyev Sh.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. 2-jild. – T.: 2018. 7. Mirziyoyev Sh.M. Bilimli avlod - buyuk kelajakning, tadbirkor xalq - farovon hayotning, do'stona hamkorlik esa taraqqiyotning kafolatidir. – T.: 2018. 8. Mirziyoyev Sh.M. Niyati ulug' xalqning ishi ham ulug', hayoti yorug' va kelajagi farovon bo'ladi. 3-jild. – T.: 2019. 9. Mirziyoyev Sh.M. Milliy tiklanishdan – Milliy yuksalish sari. 4-jild. – T.: 2020. 10. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy

Majlisga va O'zbekiston xalqiga Murojatnomasida iqtisodiy islohotlarni izchil davom ettirish asosida 2021-yilda strategik maqsadlarga erishish yuzasidan amalga oshiriladigan ustuvor yunalishlarni keng jamoatchilik orasida targ'ib qilish bo'yicha ilmiy-ommabop risola. – T.: 2021.

11. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasi 75-sessiyasida so'zlagan nutqini o'rganish va keng jamoatchilik o'rtasida targ'ib qilish bo'yicha o'quv qo'llanma – T.: 2021.

12. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – T.: 2021.

13. Mirziyoyev Sh.M. O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. – T.: 2022.

14. Власов В.Г. Стили в искусстве. Словарь. т.1 СПб 1995, т.2 СПб 1996, т.3 СПб 1997.

15. Лосев А.Ф. Проблема художественного стиля. М., 1994.

16. Петкова С.М. Справочник по мировой культуре и искусству. Ростов – на – Дону, 2008.

Axborot manbaalari

1. www.natlib.uz – O'zbekiston Milliy kutubxonasi portal

2. <http://www.7not.ru/piano/> – Xorij san'ati portali

3. <http://myfortepiano.ru> – Xorij san'ati portali

4. ZiyonET – O'zbekiston ta'lim portali

5. <http://music-education.ru> – Xorij san'ati portali

6. <http://propianino.ru> – Xorij san'ati portali

7. Fan dasturi Oliy ta'lim ta'lim yo'nalislari va mutaxassisliklari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2025-yil 30 - 08 dagi 1 -sonli bayonnonasi bilan ma'qullangan.

8. **Fan/modul uchun ma'sullar:**

T.Butunbayeva – O'zDXA, "San'at nazariyasi va tarixi" kafedrasida katta o'qituvchisi, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

9. **Taqrizchilar:**

I.Muxtarov - O'zbekiston Respublikasi FA San'atshunoslik instituti teatr bo'limi boshlig'i, san'atshunoslik fanlari doktori, dotsent.

P.Tashkenboyev – O'zDXA "San'at nazariyasi va tarixi" kafedrasida dotsenti, san'atshunoslik fanlari nomzodi